

Népek himnuszai az interneten

Van új a Nap alatt! A világháló egyre termi a szélesebbnél szélesebb együttműködés gyümölcseit. Jelenleg talán a legizgalmasabb vállalkozásnak – a Wiki és az enciklopédia szavak összevonásából keletkezett projektnéven futó – Wikipedia. Ez egy olyan weboldal, amelyhez lexikon-tömörségű, illetve enciklopédai terjedelmű szócikket írhat bárki, nem kell hozzá semmiféle programozási előismeret. Nemcsak egyesek saját tudása jelenik meg azonban az adott címszó alatt. Sok-sok felhasználó írhat bele kiegészítéseket, javíthatja a tévedéseket, s törölheti, módosíthatja az időközben esetleg túlhaladottá vált tájékoztatásokat. A világ legtöbb nyelvén – kétszázöt nyelven (!), köztük magyarul is – saját, helyi Wikipédia-változatok készülnek. A szócikkek egy része mindenütt más nemzeti nyelvekről készült tükörfordítás. Miközben tehát valaki kedvteléseiről, kutatásairól, kedvenceiről tesz fel anyagokat erre a speciális weblapra, aki idézetekkel, vagy saját hazájeli tapasztalatokkal gazdagítja az ott olvasható írásokat, tulajdonképpen a világkultúra minden ediginél átfogóbb összegzését végző vállalkozás részese. Egy egymástól akár kontinensnyi távolságokban élő, jobbára ismeretlen emberekből álló, ugyanakkor a közös munka ellenőrzését és folyamatos karbantartását biztosító alkotóközösség tagjai működnek együtt a cél érdekében, mégpedig úgy, hogy személyüket, s hozzájárulásuk mértékét a végeredményhez, homály fedí.

Tavaly decemberig még csak regisztráláshoz sem volt kötve az alkotói részvétel. A szabad lexikon alapítója, Jimmy Wales azért döntött végül az angol verzió esetében a regisztráció bevezetése mellett, mert egy közismert amerikai újságíró a Wikipedia egyik névtelen szerzője személyiségi jogaiban alaposan megsértett. Ilyen atrocitás sem előtte, sem azóta nem ért senkit, mivel az egyik közösségi alapelv az objektivitás, amelyre kölcsönösen ügyelnek.

A Wikipédia a kezdetektől elhatárolódott minden olyan cikktől, amely más felhasználókra nézve sértő, durva volt, vagy trágár szavakat tartalmazott. Az ilyen lapokat az észlelés után azonnal törölték, vagy a várható trágár módosítások megelőzése érdekében lezárták.

Az önkéntesen munkálkodók büszkék a hűvös tárgyilagosságukra, ahogyan arra is, hogy a 2001 január 15-e óta készülő Wikipedia jelenleg jóval több, mint egymillió (!) szócikket tartalmaz. (Összevetésként: ez háromszor annyi, mint ami a 235 éves Encyclopedia Britannica-ban fellelhető.)

A Wikipedia közössége elvárja, sőt megköveteli a csatlakozó szerzőktől/szerkesztőktől, hogy csak ellenőrizhető információkat írjanak, és pontosan, visszakereshetően nevezzék meg a forrásaikat. Csak olyan jogtiszta szövegeket fogadnak, amit beküldőik saját maguk írtak, vagy szabadon felhasználható,

illetve úgynevezett közkinccs (public domain) forrásból másoltak be. A csatlakozott szerzőknek tudomásul kell venniük, hogy az általuk írtakat a megadott feltételek szerint bárki módosíthatja, terjesztheti vagy felhasználhatja (akár üzleti célra is).

A Wikipedia magyar változata gyakorlatilag 2003. július 8-án indult el egy régi szoftver lecserélését követően. Azóta már 28-29 ezer magyar nyelvű szócikk böngészhető rajta.

A sajtóságos lexikon hazai nemzetiségeinknek is páratlan lehetőségeket biztosít, noha egyelőre nem él velük valamennyi egyformán. A Wikipedia sokoldalú tájékozottsághoz segíthet azzal, hogy a saját anyanemzet kultúráját bensőséges közelségbe hozza. Átala azonnal megkereshető számtalan válasz, amely – a honi könyvtárak és könyvkiadás állapotát ismerve – különben csak hosszas utánjárással lenne megismerhető, ha egyáltalán szerezhető lenne bármiféle felelet. Ugyanakkor arról sem szabad megfeledkezni, hogy a szócikkekbe bele lehet írni akár Magyarországról is. Így például a horvát nyelvű Wikipedia nemzeti irodalomról szóló információi bővíthetők a magyarhorvát irodalmi tudósításaiával, a szerb Wikipedia folklórcikkei a magyarországi szerb táncélet szereplőivel, a német változat a például a hazai sváb dialektus fejlődésével, itteni népmesékkel stb. Harmadsorban a magyar szerkesztésű írásokhoz is hozzá lehet adni egy-egy nemzetiség legfontosabb kiegészítéseit. Önálló szócikket lehet írni mindarról, ami közös történelmünk kiemelkedő értéke, érdekessége, hogy minden magyar, s más nemzetiségű hazai olvasó rácsodálkozhasson, s elismerően bólintgasson.

Nem szabad elfeledni, hogy Párizstól Vlagyivosztokig, Grönlandtól Fokföldig számos képernyőn tűnhet fel a magyar szó közvetítésével, illetve az adott nemzetiségek nyelvein a Kárpát-medencénepeinek különös egymásrautaltsága. A Wikipedia a kölcsönös megismerés új lehetősége.

Ennek igazolására magunk is keresni kezdtünk a szócikkek között. A magyarországi nemzetiségek anyaországainak, himnuszairól – mint a nemzeti, nemzetiségi identitásra kiemelkedő fontosságú alkotásokról – szóló információkat igyekeztünk összeszedni. Úgy gondoljuk, hogy minden nép lelke ott lüktet abban a szövegben és zenében, amelyre felkúszik az árbocra az országzászló, amelyre ha felzeng: ünnepi csend, vagy ezer torok közös dalra fakadása, vigyázzállás, s esetenként néhány könnycsepp kíséri. A címer és a lobogó mellett a legfontosabb jelkép mindenütt. Mi, természetesen elsősorban a szövegekre koncentráltunk. Nem kellett sokáig keresnünk a Wikipédiában. Íme „himnusz-halászatunk” végeredménye, amit most megosztunk olvasóinkkal.

Hegedűs Sándor

A bolgár himnusz:

A bolgár nemzeti himnuszt eredetileg egy Cvetan Radoszlavov nevű bolgár diák írta 1885-ben, amikor a szerb-bolgár háborúba vonult. Az idők folyamán a szöveget többször átírták. Ez volt az újkori Bolgár Királyság első himnusza, amit a kommunista kormány később a sajátjával helyettesített. A „Mila Rodino”-t 1964-ben állították vissza, szovjet mintára írt szöveggel, amelyet aztán a kommunizmus bukása után elvetettek.

Мила родино

Горда Стара планина,
до ней Дунава синеј,
слънце Тракия огрява,
над Пирина пламеней.

Привет:

Мила Родино,
ти си земен рай,
твојта хубост, твојта прелест,
ах, те нямат крај.

Паднаха борци безчет
за народа наш любим,
мајко, дай ни мъжка сила
пътя им да продължим.

Latin betűs átírással:

Mila Rodino

Gorda Sztara planina,
do nej Dunava szinej,
szlance Trakija ogrjava,
nad Pirina plamenej.

Prípev:

Mila Rodino,
ti szi zemen raj,
tvojta huboszt, tvojta preleszt,
ah, te njamat kraj.

Padnaha borci bezcset
za naroda nas ljubim,
majko, daj ni mazska szila
patja im da prodalzsím.

A görög himnusz:

A görög nemzeti himnusz a kiváló Zakyntosi-szigeti költő, Dionysos Solomos (1798-1857) hatalmas, 158 versszakos költeményén alapszik, melynek címe: *Himnusz a Szabadsághoz* (Ύμνος προς την ελευθερίαν). Ezt az Oszmán Birodalom elleni 1821. évi nemzeti felkelés ihlette. Ennek első két versszaka lett azután 1864-től a görög himnusz. 1828-ban közeli barátja, a Kerkyra-szigeti Nikolaosz Mantzarosz

(1795-1872) írt zenét hozzá. Bár a királyság idején egy a némethez hasonló királyi himnusz volt használatos, a Himnusz a Szabadsághoz már a forradalom óta népszerű volt és gyakran hangzott el hazafias ünnepeken. Eleftheria – a Szabadság – tulajdonképpen egy jelképes nóalakra, bár nem olyan erotikus és földi mint Delacroix nóalakja. Inkább egy ősi görög istennőre hasonlít. Ugyanez a dallam egyúttal a Ciprusi Köztársaság himnusza is. (Az első néhány versszakot Gáldi László fordításában is olvashatjuk a Wikipedián).

Ύμνος εις την Ελευθερίαν

Σε γνωρίζω από την κόψη
του σπαθιού την τρομερή,
σε γνωρίζω από την όψη
που με βία μετράει τη γη.

Απ' τα κόκαλα βγαλμένη
των Ελλήνων τα ιερά,
και σαν πρώτα ανδρειωμένη,
χαίρε, ω χαίρε, Ελευθεριά!

Latin betűs átírással:

Se ghnorízo από tin kópsi
toy spathioú tin tromerí.
Se ghnorízo από tin ópsi
poy me via metráei ti jí.

Απ' ta kókkala vghalméni
ton Ellínon ta ierá
kai san próta andhreioméni
Haíre, o Haír' eleytheriá.

Himnusz a Szabadsághoz

Ósidők óta ismertünk
Ó te isteni újjászülető,
Szemed fénysugaráról
És fényes kardodról.

Elesett hőseink sírjából
Fog győzni bátorságod,
Amint újra köszöntünk,
Üdvözlégy ó Szabadság!

Himnusz a Szabadsághoz

Rád ismertem! Kardod éle
Büszkén jobbra-balra sújt.
Rád ismertem! Szemed fénye
Minden földet lángra gyújt!

Ós hellének szent porából
Újra fölszárnyal neved,
És mint egykor, úgy világol
Szent Szabadság, üdv neked!

A horvát himnusz:

A horvát nemzeti himnuszról szóló szócikk a Wikipedia belső meghatározásai szerint egyelőre csak „csonk”, amely további bővítőkre vár. Mindössze ennyi olvasható a megadott helyen:

Lijepa naša domovino,
Oj junačka zemljo mila,
Stare slave djedovino,
Da bi vazda sretna bila!

Mila kano si nam slavna,
Mila si nam ti jedina,
Mila kuda si nam ravna,
Mila kuda si planina!

Teci Dravo, Savo teci,
Nit' ti Dunav silu gubi!
Sinje more, svijetu reci,
Da svoj narod Hrvat ljubi!

Dok mu njive sunce grije,
Dok mu hrašće bura vije,
Dok mu mrtve grobak krije,
Dok mu živo srce bije!

Ó, gyönyörű hazánk,
Bátor és irgalmas!
Atyáink ősi dicsősége,
Légy örökké boldog.

Te vagy egyetlen dicsőségünk,
Te vagy a mindenünk,
A te sík vidékeid,
A te hegyeid.

Dráva, Száva, folyjatok tovább,
Duna, ne veszd el erőd,
Mély kék tenger, mondd el a világnak,
Hogy a horvát szereti a hazáját!

Míg földjeit melengeti a nap,
Míg tölgyfái lombját fújja a szél,
Míg holtai sírban nyugszanak,
Míg csak élő szíve dobog.

A lengyel himnusz:

A lengyel himnuszt Józef Wibiccki író-politikus írta 1797-ben. Eredetileg lelkesítő dal volt, amit Jan Henryk Dąbrowski csapatainak írt, amikor a tábornok lengyel légiókat szervezett Itáliában, hogy Napóleonnal harcoljanak Lengyelország függetlenségéért. Egy lengyel népdal, egy mazurka dallamára íródott. Magyarországon 1816-ban terjedt el. 1926-ban vált Lengyelország hivatalos himnuszává.

Jeszcze Polska nie zginęła,
Kiedy my żyjemy.

Co nam obca przemoc wzięła,
Szablą odbierzemy.

Marsz, marsz, Dąbrowski,
Z ziemi włoskiej do Polski,
Za twoim przewodem
Złączym się z narodem.

Przejdziem Wisłę, przejdziem Wartę,
Będziem Polakami,
Dał nam przykład Bonaparte,
Jak zwyciężać mamy.

Marsz, marsz, Dąbrowski...

Jak Czarniecki do Poznania
Po szwedzkim zaborze,
Dla ojczyzny ratowania
Wrócim się przez morze.

Marsz, marsz, Dąbrowski...

Już tam ojciec do swej Basi
Mówi zapłakany:
„Słuchaj jeno, pono nasi
Biją w tarabany.”

Marsz, marsz, Dąbrowski...

Nincs még veszve Lengyelország,
Míg mi még nem haltunk,
Hogyha földünk elrabolták,
Visszaszerzi kardunk.

Fel, fel Dombrowski,
Zászlódat bontsd ki!
Ha te vagy vezérünk,
Népünkhöz elérünk.

A Wartáig, Visztuláig
Szabad lesz a lengyel,
Bonaparte álma válik
Tettre győzelmeddel.

Fel, fel Dombrowski,

Poznannal Czerniecki kardja
Mindent visszaszerzett,
Így szállunk majd mi is partra,
Hogyha hív a nemzet.

Fel, fel Dombrowski...

Szólt a lányhoz az aggastyán
Szeme könnybe lábadt
– Figyelj, lánykám, még hallasz tán
Lengyel trombitákat.

Fel, fel Dombrowski...

A német himnusz:

A XIX. század kezdetén Németország nem volt egységes, és a számos kis német városállam nagy része saját himnusszal rendelkezett. Az első himnusz, amely 1866 előtt keletkezett a „*Was ist des Deutschen Vaterland*”, a „Mi a német atyái föld (anyaország)?” volt. Szövegét Ernst Moritz *Arndt* írta 1813-ban, zenéjét Gustav *Reichardt* szerezte 1825-ben.

Németország 1871. évi egyesítésekor a Porosz himnusz (*Heil Dir im Siegerkranz*) lett az ország jelképe, amely ma az angol himnusz (*God Save the King*) dallama.

A mai himnusz dallamát („*Das Lied der Deutschen*”) *Haydn* írta. (Egy másik, az osztrák himnuszról író szócikk szerző megjegyzi: Ez a dallam „a Nyugat-Magyarországon, a mai Burgenlandban felnőtt *Joseph Haydn* szerzeménye, melyet egy horvát népdal inspirált.”) Eredetileg nem Németország, hanem szülőhazája, Ausztria számára alkotta meg ezt a művét, mivel felkérték, hogy írjon egy hazafias dalt az ott élőknek. A kezdősor, amit Haydnak megadtak a „*Gott erhalte Franz den Kaiser*” (Isten óvja Ferenc császárt!) volt. Akkor ugyanis éppen II. Ferenc volt Ausztria császára. Később az osztrák himnuszba is belekerült a „*Gott erhalte*” kezdet, bár nem sokáig maradt benne.

A mai szöveg az eredetileg három versszakos *Lied der Deutschen* (A németek dala) szövege. Szerzője: August Heinrich *Hoffmann von Fallersleben* (1798-1874), amelyből jelenleg csak a harmadik versszakot használja Németország nemzeti himnusként. Addig, amíg a Német Szövetségi Köztársaság nemzeti lobogóját a 1949-es Alaptörvény (Grundgesetz) 22. paragrafusában szabályozza, addig a német himnuszt ma jogilag semmi sem erősíti meg. Az első versszak használatát nem tiltja törvény, de a nemzetiszocializmus időszakában énekelt himnusz visszatetszést kelt Európa országaiban. A második versszak ellen Európa nőszervezetei emeltek kifogást, ezért egy 1991. augusztusi, Richard von *Weizsäcker* szövetségi államelnök és Helmut *Kohl* kancellar közötti levélváltás alapján a harmadik strófa lett de facto a német himnusz. Magyar fordítása nem szerepel az oldalon.

1.
Deutschland, Deutschland über alles,
Über alles in der Welt,
Wenn es stets zu Schutz und Trutze
Brüderlich zusammenhält
Von der Maas bis an die Memel,
Von der Etsch bis an den Belt.
! : Deutschland, Deutschland über alles,
Über alles in der Welt! :!

2.
Deutsche Frauen, deutsche Treue,
Deutscher Wein und deutscher Sang
Sollen in der Welt behalten
Ihren alten schönen Klang,

Uns zu edler Tat begeistern
Unser ganzes Leben lang.
! : Deutsche Frauen, deutsche Treue,
Deutscher Wein und deutscher Sang! :!

3.
Einigkeit und Recht und Freiheit
Für das deutsche Vaterland!
Danach lasst uns alle streben
Brüderlich mit Herz und Hand!
Einigkeit und Recht und Freiheit
Sind des Glückes Unterpfand;
! : Blüh' im Glanze dieses Glückes,
Blühe, deutsches Vaterland! :!

Az örmény himnusz:

Az örmény nemzeti himnusz szövegét a neves örmény költő, Michael *Nalbandian* (1829-1866) írta. A mai himnusz 1991. július 1. óta hivatalos és az eredeti öt versszakos költeménynek a szabadság és függetlenség kifejezése miatt némileg módosított változata. Az örmény nép sokáig erős szomszédai elnyomása alatt állt. Ez a himnusz azokra az ősökre emlékezik, akik századokig harcoltak és ontották véréüket, hogy megmentse népüket a pusztulástól. A szöveget *Barsegh Kanachyan* (1885-1967) zenésítette meg.

Մեր Հայրենիք

Մեր Հայրենիք, ազատ, անկախ
Որ ապրել է դարե դար
Իւր որդիքը արդ կանչում է
Ազատ, անկախ Հայաստան:

Ահա՛ եղբայր, քեզ մի դրօշ,
Որ իմ ձեռքով գործեցի
Գիշերները ես քուն չեղայ,
Արտասուքով լուացի:

Նայիր նրան երեք գոյնով,
Նուիրական մեր նշան,
Թող փողփողի թշնամու դէմ,
Թող միշտ պանծայ Հայաստան:

Ամենայն տեղ մահը մի է
Մարդ մի անգամ պիտ մեռնի,
Բայց երանի որ իւր ազգի
Ազատութեան կը գոհուի:

Latin betűs átírással:

Mer Hajrenik, azat ankakh,
Vor aprel eh dare dar
Yur vortike ard kancsum e
Azat, ankakh Hajasztan.
(az előző két sor ismétlése)
Aha jeghbajr kez mi dros,
Vor im dzerkov gorceci
Gisernere jesz kun csegha,

Artaszukov Ivaci.

(az előző két sor ismétlése)

Najir nran yerek gujnov,
Nvirakan mer nsan,
Togh poghphoghi tsnamu dem,
Togh mist panca Hajastan.

(az előző két sor ismétlése)

Amenajn tegh mahe mi e
Mard mi ankam pit merni,
Bajc jerani vor jur azgi
Azatutjan ke zohvi.

(az előző két sor ismétlése)

(az első versszak ismétlése)

Az első versszak magyarul:

Hazánk, szabad és független,
Mely századok óta fennáll.
Fiai úgy hívják,
Szabad, független Örményország.
(az utolsó két sor ismétlése)

A román himnusz:

Románia nemzeti himnuszának *Deșteaptă-te, române* (Ébredj fel, ó, román) a címe. Szövegét *Andrei Mureșanu* (1816-1863) írta, zenéjét pedig *Anton Pann* (1796-1854) komponálta. A dalt először *Un răsunet* (Visszhang) címen publikálták az 1848-as forradalom alatt, s *Deșteaptă-te, române* néven azonnal a nemzeti mozgalom egyik fő dalává vált.

Deșteaptă-te, române!

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată croiește-ți altă soartă,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi în lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!” strigă toți.

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt,
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ!

Ébredj, román!

Ébredj, román, ébredj halotti álmaidból,
Melybe sülyesztének a barbár zsarnokok!
Most, vagy soha, teremtsd meg jövendő sorsod újból,
Melynek nyers ellenséged is meghajolni fog!

A ruszin himnusz:

A *Подкарпатські Русини* a ruszinok nemzeti himnusza. *Stefan Fentsik* (Fenczik István) ruszin zeneszerző és *Alekszander Dukhnovics* (Dukhnovics Sándor) ruszin lelkész írta.

Подкарпатські Русини
оставте глубокий сон!
Народний голос зовет Вас:
Не забудьте о своєм!
Наш народ любимый
да живет свободный,
Од него да отдалился
неприятелей буря,
Да согрієт справедливість
вже и руськоє племя!
Желаніє руських вот,
Руський да живет народ!
Просим Бога Вышнього,
Да подержить руського,
и дасть вька лучшого!

Kárpátalji ruszin népem
Elég volt az álomból,
Fölötted az ébredésre
Hívó harang most kondul.
Szabadon, békében
Éljen ruszin népem!
Ott lakozzék az igazság
És távol a háború!
Kék egünket ne búsítsa
Kérve kérjük, a ború!
Egész világ hadd hallja,
Hogy ez a nép óhaja:
Magasságos Uristen
Szent kegyelmed segítsen,
Adj ránk jobb jövőt itten!

A szlovák himnusz:

A dal 1844-ben keletkezett egy tiltakozó akció során. A pozsonyi evangélikus líceum diákjai Lócsére mentek, hogy tiltakozzanak a magyar hatóságok *Ludovít Štúr* elleni jogtiprása ellen. Szövegét *Janko Matúška* (1821-1877) írta, dallama pedig a szlovák *Kopala studienku* kezdetű népdalból származik. A dal az 1848/49-es szlovák nemzeti mozgalom során lett népszerű, bár csak 1851-ben publikálták először. 1920-ban az első versszak az akkor megszülető csehszlovák állam himnuszának második része lett (az első rész a mai *Kde domov můj* kezdetű cseh himnusz volt). 1993-ban az első két versszak lett a független Szlovákia nemzeti himnusza.

A szlovák szöveg:

Nad Tatrou sa blýska, hromy divo bijú,
Nad Tatrou sa blýska, hromy divo bijú,

Zastavme ich bratia, veď sa ony stratia, Slováci ožijú,
Zastavme ich bratia, veď sa ony stratia, Slováci ožijú.

To Slovensko naše posial' tvrdo spalo,
To Slovensko naše posial' tvrdo spalo,
Ale blesky hromu vzbudzujú ho k tomu, aby sa
prebralo,
Ale blesky hromu vzbudzujú ho k tomu, aby sa
prebralo.

Už Slovensko vstáva putá si strháva,
Už Slovensko vstáva putá si strháva,
Hej rodina milá, hodina odbila, žije matka Sláva,
Hej rodina milá, hodina odbila, žije matka Sláva.

Ešte jedle rastú na krivánskej strane,
Ešte jedle rastú na krivánskej strane,
Kto jak Slovák cíti, nech sa šable chytí a medzi
nás vstane,
Kto jak Slovák cíti, nech sa šable chytí a medzi
nás vstane.

Az első két versszak magyar fordítása:

A Tatra fölött villám, vad mennydörgés csattan,
A Tatra fölött villám, vad mennydörgés csattan.
Állj meg testvér, elmúlik a veszély, a szlovák újraéled!
Állj meg testvér, elmúlik a veszély, a szlovák újraéled!

A mi Szlovákiánk oly sokáig aludt.
A mi Szlovákiánk oly sokáig aludt.
Villámok, dörgések ébresztik fel, hogy felkeljen már.
Villámok, dörgések ébresztik fel, hogy felkeljen már.

A szerb himnusz

A Hej, Sloveni kezdetű himnusz a Jugoszláv himnusz. A szerb himnusz a Bože pravde kezdetű. Nemrég szavazták meg, azaz állították vissza Szerbia régi himnuszát. A hazai szerbek már 1995-ben, amikor meg kellett határozni a Szerb Országos Önkormányzat himnuszát, akkor ezt választottuk. A magyarországi szerb Jovan Gyorgyevity 1872-ben írt szövegét a szlovén Davorin Jenko zenésítette meg.

Bože pravde

Bože pravde, ti što spase
od propasti dosad nas,
čuj i odsad naše glase
i od sad nam budi spas.
Moćnom rukom vodi, brani
budućnosti srpske brod.
Bože spasi, Bože hrani,
Srpskog Kralja, srpski rod!

Složi srpsku braću dragu,
na svak' dičan slavan rad,
sloga biće poraz vragu
a najjači srpstvu grad.

Nek' na srpstkoj blista grani
bratske sloge zlatan plod.
Bože spasi, Bože hrani
Srpskog Kralja, srpski rod!

Nek na srpsko vedro čelo
tvog ne padne gneva grom,
blagoslovi Srbu selo
polje, njivu, grad i dom!
Kad nastupe borbe dani,
k' pobedi mu vodi hod.
Bože spasi, Bože hrani
Srpskog Kralja, srpski rod!

Iz mračnoga sinu groba
srpske krune novi sjaj,
nastalo je novo doba,
novu sreću Bože daj.
Kraljevinu srpsku brani,
pet vekovne borbe plod.
Bože spasi, Bože hrani,
moli ti se srpski rod!

A szlovén himnusz:

Szlovénia nemzeti himnusza 1991 óta a *Zdravljica* (Pohárköszöntő). Szövege France Prešeren (1800–1849) azonos című költeményének hetedik versszaka, amelyet Stanko Premrl (1880–1965) zenésített meg. Magyar fordítása Tandori Dezső nevéhez fűződik.

Žive naj vsi narodi,
ki hrepene dočakat' dan,
da, koder sonce hodi,
prepir iz sveta bo pregnan;
da rojak
prost bo vsak
ne vrag, le sosed bo mejak!

Éljenek mind a népek,
kik várják a nagy napot,
mely a földkerekségnek
hoz békéesebb virradatot!
Mennyi rab
lesz szabad
és jó szomszéd a nap alatt!

A cigány himnusz

A cigány himnuszról jelenleg nincs anyag a Wikipedián. A www.romaart.hu című weblapon találtuk a következőket. Az eredeti roma népdalként számon tartott zenét egyes források román dallamnak tartják, amelyet szerb cigány zenészek más tempóra írtak át. Más elképzelés szerint Romániából származó cigány dallam, amely a 20-as és 30-as évek párizsi varietéiben igen kedvelt volt. A szerb cigányok körében nagy népszerűségnek örvendett a 60-as években, és számos szövege ismeretes. Dallama a

60-as évek végén terjedt el Európa szerte a Skupljaci perja (Tollfelvásárló) című jugoszláv filmből, mely a Találkoztam boldog cigányokkal címen vált közismertté. A Nemzetközi Cigány Bizottság 1971 április 8-12-ei londoni találkozója lett az I. Roma Világkongresszus, amelyen sok ország cigány delegátusa részt vett. Jarko *Jovanović* és dr. Jan *Cibula* új szöveget írtak a népszerű dallamra. A *Gelem, gelem...* (Opre Roma) új formájában mindenki tetszését elnyerte és egyhangúlag elfogadták: ez legyen a roma nemzeti himnusz. *Daróczy* Ágnes nyersfordítása alapján a magyar nyelvű változatot *Osztojkán* Béla készítette.

Opre roma

Gelem, gelem, lungone dromensa
Maladilem bahktale Romensa
A Romale katar tumen aven,
E tsarensa bahktale dromensa?
A Romale! A Chavale!
A Romale! A Chavale!

Vi man sas ek bari familiya,
Murdadas la e kali legiya
Aven mansa sa lumniake Roma,
Kai putaile e romane droma
Ake vriama, usti Rom akana,
Men khutasa misto kai kerasa.
A Romale! A Chavale!
A Romale! A Chavale!

Fel, cigányok!

Mentem, mentem végtelen utakra,
találkoztam boldog cigányokkal.
Hej cigányok, honnan merről jöttök,
mely országból, milyen szerencsével?
Hej cigányok! Hej testvérek!
Hej cigányok! Hej testvérek!

Volt nékem is rég egy nagy családom,
legyilkolták fekete légiók.
Menjünk együtt világ cigányai,
nyissuk meg a cigányok útjait!
Ébredjetek, keljetek testvérek,
együtt leszünk és együtt lesz erőnk.
Hej cigányok! Hej testvérek!
Hej cigányok! Hej testvérek!

Az ukrán himnusz:

A Wikipédiában még nincs „Scse ne vmerla Ukraina” nevű lap. Ezúttal a <http://szbszig.atw.hu/ukraine.htm-en>, illetve Peter *Zajac* „Közép-európai himnuszok” című tanulmányából jutottunk némi segítséghez. A *Scse ne vmerla Ukraina* (Ukrajna dicsősége még nem veszett el) 1917 és 1920 között volt, majd 1992-től kezdődően lett újra Ukrajna hivatalos himnusza (2003-tól új szöveggel). Sokan a Nincs még veszve Lengyelország (lásd: lengyel himnusz!)

című vers szövege módosított formájának tekintik. A zene *Mikhail Verbickij* (1815-1870), a versszöveg *Paul Platonovics Csubinszkij* (1839-1884) nevéhez fűződik.

Ще не вмерла Україна, і слава, і воля.
Ще нам, браття українці, усміхнеться доля.
Згинуть наші вороженьки, як роса на сонці,
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Rekantaĵo

Душу, тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

Станем, браття, в бій кривавий від Сяну до Дону,
В ріднім краю панувати не дамо нікому;
Чорне море ще всміхнеться, дід Дніпро зрадіє,
Ще у нашій Україні доленька наспіє.

Rekantaĵo

Душу, тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

А завзяття, праця щира свого ще докаже,
Ще ся волі в Україні піснь гучна розляже,
За Карпати відоб'ється, згомонить степами,
України слава стане поміж ворогами.

Rekantaĵo

Душу, тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

Latin betűs átírással:

Shche ne vmerla Ukraina, i slava, i vola,
Shche nam brattia molodii Usmikhnet dola :
Zkhynut'nashi vorozhen'ky, Yak rossa na sonci,
Zapanuyem i my, brattia, U svoii storonci.

Rekantaĵo

Dushu, tilo my polozhym za nashu svobodu
I pokazhem, shcho my, brattia, kozackoho rodu.

Stanem, bratt'a v biy krivavyi vid Syanu do Donu
V ridnim krayu panuvaty ne damo nikomu
Chorne morye sche smikhnet's'a did Dnipro zradiye
Sche u Nashiy Ukrayini dolen'ka naspiye!

Rekantaĵo

Dushu, tilo my polozhym za nashu svobodu
I pokazhem, shcho my, brattia, kozackoho rodu.

A zavzyattya pracya shira svoho sche dokazhe
Sche s'a voli v Ukrayini pish' huchna rozl'azhe
Za Karpatt'a vidob'yets'a zhomonyt' stepamy
Ukrayini slavo stane pomizh vorohami!

Rekantaĵo

Dushu, tilo my polozhym za nashu svobodu
I pokazhem, shcho my, brattia, kozackoho rodu.